

GELİBOLU

TARİHÇE

Antik çağın beri Avrupa ile Asya arasında bir geçiş noktası Gelibolu, 25 Nisan 1915 tarihinde itilaf devletlerinin İstanbul'a ulaşmak amacıyla gerçekleştirdikleri saldırılara karşı verilen savunma harbinin zaferle sonuçlanmasıyla GALLİPOLİ 1915 adıyla tarihe geçmiş ÇANAKKALE GEÇİLMEZ destaninin gerçekleştiği topraklar olmuştur.

Antik dönemlerde Khersonesos olarak adlandırılan yarımada'daki tüm olayların odak noktası olmuştur. Kent, tarihi antik adı Hellespont olan Çanakkale Boğazı'ndaki ve yine antik adı Khersonesos olan Gelibolu Yarımadası'ndaki ilk yerleşime değin uzanır. Kent, Traklar ve Yunan koloni hareketi sırasında eski Yunanlılar tarafından ele geçirilmiştir. Kentin adının bu koloniler tarafından Kallipolis olarak değiştirildiği varsayılmaktadır. Daha sonraları letos, Foça ve Midilli'den gelen halk tarafından iskan edildi.

Büyük İskender M.Ö 336 yılında kral olduktan sonra Anadolu'ya geçmek için M.Ö. 334 yılında Gelibolu güzergâhını kullanmıştır. Sırasıyla Eski Yunan, Pers, Makedonya, Bergama ve Romalılar'ın istilasına uğrayan kent, Romalılar ve Bizans döneminde çok önem kazanmış ve önemli bir liman ve geçit konumuna gelmiştir. Kent Bizans döneminde İmparator Jisitinianus zamanında bakımdan geçirilerek çevresindeki surlar onarılmış, kente erzak depoları yapılmıştır. Bu da bölgede bir merkez haline gelmesine neden olmuştur. 1190 yılındaki Haçlı Seferleri sırasında Alman İmparatoru Friederich komutasındaki Haçlı ordusu Anadolu'ya buradan geçmiştir. 1204 yılında kenti Venedikler, 1235 yılında Bizanslılar ve son olarak da 1311 yılında Osmanlılar ele geçirdi.

Bizans döneminde merkezi bir kent görünümüne kavuşan Gelibolu, Osmanlılar'ın fethinden sonra daha da önem kazanmış ve Türkler'ın Avrupa ile ilişkilerinden bir merkez olarak kullanılmıştır. 1391 yılında Yıldırım Beyazıt buraya ilk tersaneyi kurdu ve başına Saruca Paşa'yı Boğaz Muhafızlığı Komutanı olarak atadı. İç kale onarıldı, harap durumdaki dış kale yıkıldı, iç liman elden geçirilerek girişine iki kule yapıldı ve bu kuleler arasında savunma amacıyla üç adet zincir gerildi.

Kanuni Sultan Süleyman'ın padişahlığı sırasında, bin Kaptan Paşalım Eyaleti konumunda olan Gelibolu, sınırları İnebahtı, Midilli, Kocaeli, Rodos ve Mizistra sancaklarını içine alacak şekilde genişletildi ve merkez durumuna geldi. I. Abdülhamit dönemine kadar süren durum boğaz Muhafızlığının Çanakkale'ye alınmasıyla son buldu ve Gelibolu'nun önemi nispeten azaldı. 1854 yılındaki Kırım savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun müttefiki durumunda olan İngiliz ve Fransız askerleri, Kırım'a gitmek için çıktıkları Gelibolu'yu bir üs olarak kullandılar ve harap durumdaki Çimpe Kalesi'ni onarak burasını cephanelik olarak kullandılar. Bu dönemde hayatini kaybeden Fransız Askerleri için Gelibolu'nun içinde bir Fransız Mezarlığı bulunmaktadır.

Bilgiler

Gelibolu Çanakkale Boğazı ile Saroz Körfezi arasında, güneye doğru genişleyerek uzayan yarımada verilen isimdir. Gelibolu'nun antik ismi Khersonesos'tur. Türkiye'nin kuzey batısında yer alan yarımada, aynı zamanda Avrupa kıtasının güneydoğusundaki tek kara parçasıdır. Kuzeyde dar Bolayır kıştağı ile Trakya'ya bağlanır. Yarımada'nın batı yakasını kuvvetle meyinlenmiş eosen ve oligosen flişleri, doğu yarısını hafif dalgalı miyosen ve pliyosen çölleri kaplar. Gelibolu ilçesi, aynı isime sahip yarımada'nın kuzey doğu kıyısında, Çanakkale Boğazının Marmara denizine açıldığı noktada yer alır.

İklimi Çanakkale Boğazı kıyısında bulunmasından dolayı yılın dört ayı sürekli hava akımlarının etkisi altında kalmaktadır. Bu yüzden ilkbahar mevsimi kısadır. Yağışlar son baharda etkili olurken ilkbaharda biraz daha azdır. Kışın en belirgin özelliği kuzeyden gelen sert poyrazdır. Yaz ve son bahar aylarında Akdeniz iklimi görülür. Son baharda havalar genelde ılıktır.

Gelibolunun etrafında pek çok dağ, ovalar ve akarsular bulunur. Tekirdağ'dan uzanan Ganos dağının bir kolu Marmara kıyılarını izleyerek Mürefte üzerinden Çanakkale Boğazı boyunca Seddülbahire kadar uzanır. Diğer bir koluda Kadıköy bucağının arkasından ve Bayramiç köyleri sırtlarından Meriç yönüne doğru uzanır. Bir çok yerinde 200-400 metre yüksekliklerinde değişen engebeler, Gelibolu Keşan arasında 725 metreyi bulur. Bu dağın adı Korudağ'dır ve ilçenin en yüksek yeridir. Gelibolu etrafı engebeli olduğu için fazla ovalara sahip değildir. Evreşe İlgardere gibi küçük ovalar mevcuttur.

Bitki Örtüsü çam ve zeytin ağaçlarından oluşur. Korudağ'daki çam ormanları en önemli yeşillik alanını oluşturur. Eceabat yönüne gidildikçe kıyı kesimlerinin zeytin ağaçlarıyla kaplandığı görülür.

Gelibolu'nun nüfusu 31.246'dır. Gelibolu halkının büyük çoğunluğu tarımcılıkla ve balıkçılıkla geçinerek hayatlarını sürdürürler. Genelde yazın gezilen güzel bir yerdir. Yazın Gelibolu'ya gelen turistlerle beraber nüfus yaklaşık 100.000 civarı oluyor. Bunun en büyük nedeni ise yazın şehrin güzel olması ve 26-30 Temmuz arasında dünyaca ünlü sardalya festivalinin yapılmasıdır.

TARİHİ ESERLERİ

GELİBOLU MEVLEVİHANESİ

Bir cihan imparatorluğun Avrupa Kitası' ndaki başkentidir; Gelibolu...Viyana' ya kadar uzanan bu coğrafyaya asırlarca sevgi, barış, hoşgörü ve adalet ile hükmetmiş olan Osmanlı İmparatorluğu, kültürünü balkanlara açarken Gelibolu' yu bir merkez olarak kullanmıştır. İstanbul' un arka bahçesi niteliğinde olan ve Osmanlı donanmasına ev sahipliği yapan Gelibolu, yetiştirdiği alimleri balkanlara göndererek Türk-islam kültürün yayılmasını sağlamıştır. Çok yakın tarihlere kadar,hacı adaylarının kutsal topraklara gitmeden önce Gelibolu'yu ziyaret etmelerinin bir gelenek haline geldiğini ele alırsak bu eşsiz kentin manevi değeri ortaya çıkar. Bu kentte şimdilerde tekrar can kazanan öyle bir adres vardır ki, biraz tarih kitaplarını karıştıranlar hem Gelibolu' nun hemde balkanların bu manevi kalbinin "Gelibolu Mevlevihanesi" olduğunu görmekte zorlanmayacaklardır. Dünyanın en büyük mevlevihanesi, asithanesi ve semahanesi özelliklerini elinde bulunduran bu yapı 1621 yılında ilk postnişi Azade Mehmet Dede ve dervişleri tarafından inşa edilmiştir. O tarihten sonra çok geniş bir alana yayılarak köfeki taşından minaresi, kiremit çatısı iki katlı semahanesi, semahanenin yanında kadınlar mahfili, divanhanesi, ocaklı köşkü, abdest alma yerleri, derviş hücreleri, şeyhin haremî, kütüphanesi ile zamanın en gelişmiş eğitim merkezleri arasında yer almaktaydı. Son onarımı 1889-1900 yılları arasında Sultan 2. Abdülhamit tarafından yapılan Mevlevihane bu yüzyılın başlarında derin bir uykuya dalmıştır. Askeri bölge içinde kalıp önce hastane daha sonradan depo olarak kaderine terk edilen Mevlevihane 1994 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından satın alınarak 2005 yılında ziyarete açılmıştır. Yıllardır derin uykuda olan bu büyük kültür mirası, bugünlerde derin uykusundan uyanmaya başlamıştır. Gelibolu Mevlevihanesi' ni Koruma ve Mevlevî Kültürünü Tanıtma Derneği ile Bursa Mevlana Kültürünü Tanıtma ve Yaşatma Derneği el ele vererek bu büyük kültür mirasına can vermektedirler. İki seneye yakın süredir her ay düzenli olarak Bursa dan gelen ekip aslına uygun olarak mesnevi sohbetleri ve sema yapmaktadırlar. Gerek Bursa da gerek Gelibolu da yaptıkları hiçbir faaliyetten ücret talep etmeyen bu son dönem "aşk yolcuları" unutulmuş bir kültürü tekrar ayağa kaldırabilmek için tüm gayretleriyle çalışmalara devam etmektedirler.

ÇİMPE KALESİ

Çimpe Kalesi Gelibolu İlçesi ile Bolayır arasında, Bolayır'a 1.5 Km mesafededir. Tarihte Çimpe, Çimbi, Cimbini, Cembini, Cibni, Çimen ve Çemenlik gibi adlarla anılmıştır. Çimpe Kalesi Gelibolu'nun 10-12 km dışında Kara Yokuş mevkiinde, yüksekçe bir tepenin üzerinde bulunmaktadır. Kalenin 4 km ilerisinde Marmara Denizi yönünde Namaztepe bulunmaktadır. Burası 1354 yılında Gazi Süleyman Paşa'nın Rumeliye ilk ayak bastığında Allah'a şükran namazını kıldığı tepedir. Buranın adının Namaztepe oluşunun nedeni budur. Çimpe Kalesi Türklerin Rumelide ilk aldıkları kalenin adıdır. Eski kaynaklarda kalenin adı değişik şekillerde yazılmıştır. Bizanslı tarihçi İonnes Kanta Kuzenos, İstanbul tarihine ait rumca eserinde, bu adı Tzympe şeklinde kaydeder. Yine Bizans kaynaklarına dayanarak yazan Von Hammer N. Jorga gibi tarihçiler de bu adı kullanmışlardır. Türk kaynaklarında ise; Aşık Paşazade tarihinin Ali Bey baskısında kalenin adı Çint Hisarı, tarihçi Friedtich Giese ise Çimbi diye bahsetmektedir. Gazi Süleyman Paşa, Osmanlı tarihçilerine göre 1357 yılında Anadolu yakasındaki Çardaktan 2 sala bindirdiği 80 savaşçı ile bugün Namaztepe olarak bilinen Rumeli kıyısına gelerek Bizanslıların elinde bulunan bu Hisara gizlice girerek fethetmiştir. Batılı tarihçilere göre, bu küçük kale Türklerin Bizanslılara yardım ederek, 1352 yılında Sırp-Bulgar ordusunu dağıtarak, Bizanslıların bir kenti olan Edirne'yi kurtarması karşılığında hediye edilmiştir. Gazi Süleyman Paşa, bu kalede üslenip buradan Bolayır ve Gelibolu'yu fethederek Rumeli fethine başlamıştır